

CARTA DREPTURILOR FUNDAMENTALE A UNIUNII EUROPENE

În România

// **[A]utoritățile naționale**
(autoritățile judiciare, de aplicare
a legii și administrațiile) joacă
un **rol esențial** în transpunerea
concretă a drepturilor și
libertăților consacrate în cartă”.

Parlamentul European (2015), Rezoluția referitoare la situația drepturilor fundamentale în Uniunea Europeană (2013-2014) 2014/2254(INI), Strasbourg, 8 septembrie 2015, considerentul P.

Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene este declarația UE privind drepturile omului. Aceasta conține 50 de articole cu drepturi și principii esențiale, urmate de patru articole cu dispoziții generale. Statele membre au datoria de a respecta drepturile și principiile cartei ori de câte ori acestea acționează în sfera de cuprindere a legislației UE cu caracter obligatoriu. În situațiile în care dispozițiile cartei sunt suficient de precise și de necondiționate, acestea pot să aibă un efect direct la nivel național – de exemplu, în instanțele naționale. Dispozițiile cartei care sunt „principii” pot fi invocate înaintea unei instanțe doar dacă sunt puse în aplicare prin acte legislative sau executive.

Statele membre au datoria explicită de a promova aplicarea cartei. Prezenta fișă de țară sprijină acest efort, oferind exemple referitoare la utilizarea cartei și evidențiind modul în care aceasta adaugă valoare.

Carta UE ca obligație: când au autoritățile române obligația de a o aplica?

- ★ Având în vedere că legislația UE este pusă în aplicare în mod predominant la nivel național, judecătorii naționali, parlamentarii, funcționarii guvernamentali și practicienii în domeniul dreptului sunt agenți de bază ai cartei pe care se bazează sistemul UE.
- ★ Carta drepturilor fundamentale a UE se adresează în primul rând Uniunii Europene în sine. Aceasta are caracter obligatoriu pentru statele membre ale UE „numai în cazul în care acestea pun în aplicare dreptul Uniunii” (articolul 51 din cartă). Cu toate acestea, o parte semnificativă a procesului de elaborare a legislației și a politicilor naționale este influențată direct sau indirect de legislația UE. Ori de câte ori un pachet legislativ, o cauză judiciară sau o situație de fapt intră în sfera legislației cu caracter obligatoriu a UE, Carta UE este aplicabilă și poate fi utilizată de autoritățile naționale și invocată înaintea acestora.
- ★ Nu este întotdeauna ușor să se traseze limitele domeniului de aplicare al cartei. Problema aplicabilității cartei este esențială pentru punerea în aplicare a legislației UE într-un mod corespunzător. Manualul Agenției pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene privind *Aplicarea Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene în elaborarea legislației și a politicilor la nivel național* oferă câteva îndrumări referitor la această problemă.

Cum se utilizează cartă în România?

Toate statele membre ale UE pun în aplicare Carta UE, însă nu-i valorifică întotdeauna pe deplin potențialul. Uneori se face referire la cartă în contextul unei legislații viitoare sau al unei dezbateri în parlamente. Alteori, și autoritățile și instanțele naționale fac referire la cartă în deciziile și deliberările lor. Printre exemplele din România se regăsesc următoarele:

★ **Dezbatere parlamentară – nediscriminarea (articolul 21)**

În 2014, **parlamentarii din România au făcut referire** la cartă în contextul modificărilor propuse care își propuneau să alinieze prevederea constituțională a egalității cu formularea de la articolul 21 din cartă privind nediscriminarea.

★ **Legislația națională: libertatea de întrunire și de asociere (articolul 12) și nediscriminarea (articolul 21)**

În 2016, Consiliul Legislativ trata problema unui proiect de lege (PI-x nr. 233/2016) de interzicere a organizațiilor, simbolurilor și faptelor cu caracter comunist și de interzicere a promovării cultului persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni de genocid contra umanității și de crime de război. Îngrijorările sale aveau la bază, printre alte considerații, articolul 12 (libertatea de întrunire și de asociere) și articolul 21 (nediscriminarea) din cartă.

★ **Instanțele naționale: egalitatea în fața legii (articolul 20)**

În 2017, o curte de apel a constatat că evacuarea unei comunități rome era discriminatorie. **Decizia** face, de asemenea, referire la principiul egalității stabilit în legislația UE: „*De asemenea, Carta drepturilor fundamentale a UE reafirmă drepturile care rezultă în principal din tradițiile constituționale și din obligațiile internaționale comune statelor membre, din CEDO, Cartele sociale adoptate de UE și CE, cât și în contextul jurisprudenței CJUE, necesitatea respectării demnității umane, care trebuie protejată, interzicerea discriminării de orice fel, bazată pe motive de rasă, culoare, origine etnică sau socială, caracteristici genetice, limbă, religie sau convingeri, apartenența la o minoritate națională potrivit art. 20 din cartă, în condițiile în care Uniunea respectă diversitatea culturală, religioasă și lingvistică.*”

Constituția României

Constituția României

- ★ A fost adoptată în 1991. În total, Constituția are 156 de articole.
- ★ Unul din cele opt titluri ale Constituției României este dedicat drepturilor fundamentale, și anume titlul II – *Drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale*. Sub acest titlu se găsesc patru capitole, de la articolul 15 până la articolul 60, care includ și dispoziții privind drepturile socioeconomice consacrate în articolele 22-53.

Constituția, Carta UE și Convenția europeană a drepturilor omului

- ★ Constituția nu include o referire explicită la Carta UE sau la **Convenția europeană a drepturilor omului**.
- ★ Cu toate acestea, se face referire la legislația primară a UE, stabilindu-se că „prevederile tratatelor constitutive ale Uniunii Europene [...] au prioritate față de dispozițiile contrare din legile interne” [articolul 148 alineatul (2)].

Valoarea adăugată a cartei

Carta este un document cu forță juridică obligatorie. Aceasta conține drepturi civile și politice, precum și drepturi economice, sociale și culturale. În plus, beneficiază de forța legislației UE, care are deseori efect direct și, în principiu și spre deosebire de legile internaționale, trebuie să aibă supremație asupra dreptului intern. Cu toate acestea, este posibil ca în multe situații să nu se poată invoca direct cartă, de exemplu, din cauză că respectiva prevedere a cartei este un principiu, și nu un drept, și nu a fost pusă în aplicare printr-un act legislativ sau executiv sau nu este direct aplicabilă dintr-un alt motiv sau nu se aplică deloc, pentru că respectiva cauză nu intră în sfera de aplicabilitate a legislației UE. Indiferent de situație, cartă sporește vizibilitatea drepturilor. Aceasta definește în mod explicit drepturi și principii care deseori nu sunt expuse în mod expres în alte documente internaționale privind drepturile omului, cum ar fi Convenția europeană a drepturilor omului (conform celor indicate în figura 1). Spre deosebire de Carta socială europeană a Consiliului Europei, Carta UE nu oferă posibilitatea de a respecta doar anumite prevederi selectate; statele membre au obligația de a respecta toate prevederile sale.

Având în vedere orizontul extins al drepturilor vizate în mod explicit de cartă, aceasta poate contribui la sporirea vizibilității drepturilor la nivel național. În plus, instanțele naționale utilizează uneori cartă pentru a interpreta sau

- Fără echivalent în Convenția europeană a drepturilor omului
- Mai vastă decât Convenția europeană a drepturilor omului
- Protecție echivalentă cu Convenția europeană a drepturilor omului
- Specific contextului UE

Observație: Figura se bazează pe Explicațiile privind cartă și pe o comparație textuală a celor două documente, pentru a arăta modul în care cartă sporește vizibilitatea drepturilor (unele drepturi care nu sunt cuprinse în mod explicit în Convenția europeană a drepturilor omului sunt cuprinse în jurisprudență, lucru care este totuși mai puțin vizibil pentru o persoană care nu este expertă în domeniu).

Sursă: Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene, 2018

Figura 1: Ce drepturi sunt vizate? Comparație între cartă și Convenția europeană a drepturilor omului

Articolele cartei și textul Convenției europene a drepturilor omului: diferențe și echivalențe în ceea ce privește sfera de aplicabilitate

pentru a dezvolta mai mult dreptul intern, chiar și în afara sferei de aplicabilitate a dreptului UE.

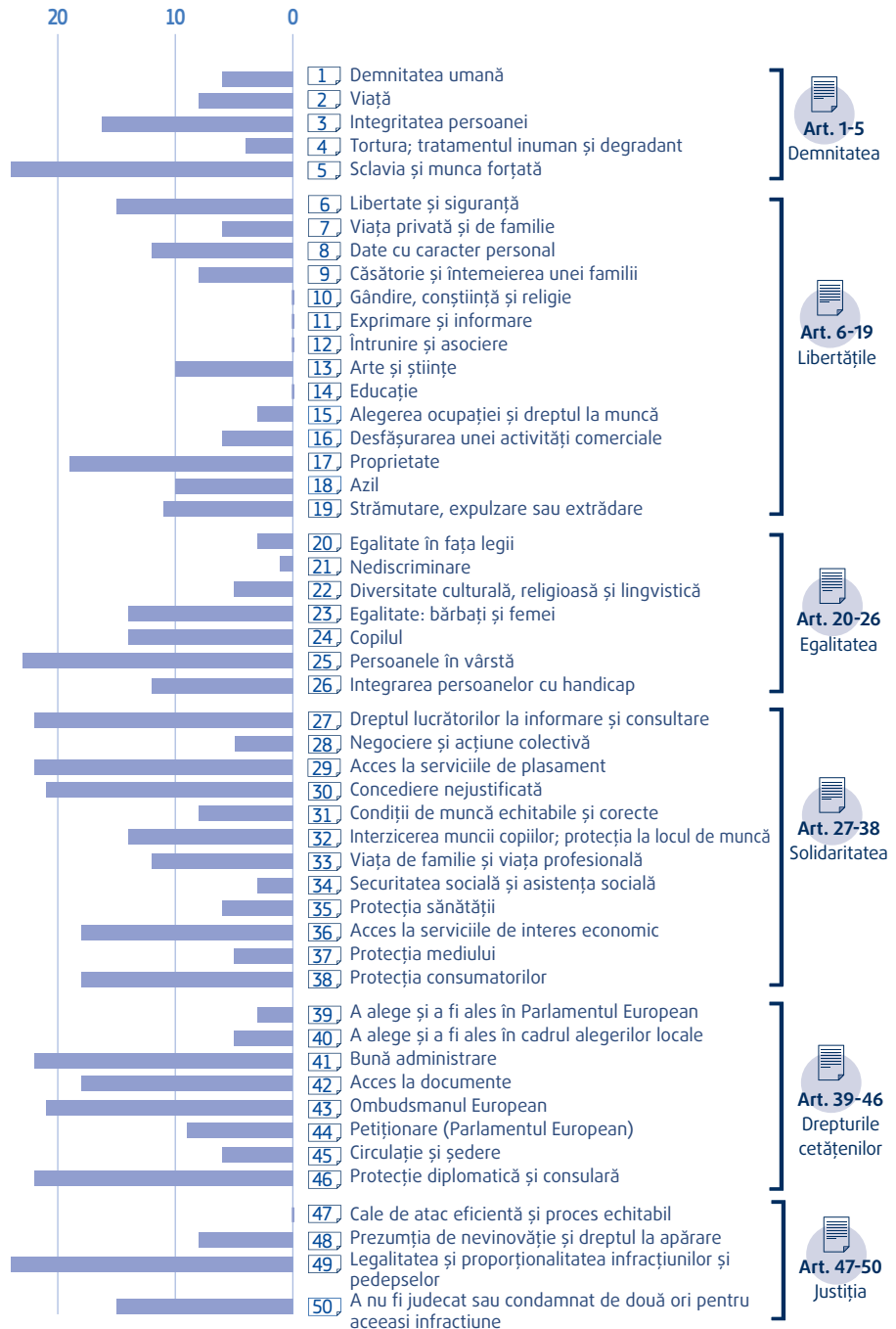
Dacă se face o comparație între cartă și constituțiile statelor membre ale UE, devine evident că textul cartei este de multe ori mai explicit cu privire la anumite drepturi. De exemplu, în România, anumite drepturi din cartă par să nu se reflecte pe deplin în dreptul constituțional intern – de exemplu, protecția datelor cu caracter personal (articolul 8), libertatea artelor și științelor (articolul 13), drepturile persoanelor în vârstă (articolul 25), dreptul lucrătorilor la informare și la consultare în cadrul întreprinderii (articolul 27), dreptul de acces la serviciile de plasament (articolul 29),

protecția în cazul concedierii nejustificate (articolul 30), viața de familie și viața profesională (articolul 33), accesul la serviciile de interes economic general (articolul 36), protecția consumatorilor (articolul 38), dreptul la bună administrare (articolul 41) și dreptul de acces la documente (articolul 42).

Absența anumitor drepturi într-un text constituțional nu înseamnă în niciun caz că acestea nu sunt protejate de ordinea juridică. Garanțiile explicite dintr-un text constituțional sporesc însă vizibilitatea drepturilor și, de asemenea, le fac mai accesibile. În acest sens, cartă poate consolida drepturi mai puțin cunoscute.

Figura 2: Are cartă o contribuție în ceea ce privește vizibilitatea drepturilor? Comparatie între cartă și constituțiile naționale

Numărul de state membre ale UE pe articol al cartei care nu au dispoziții echivalente și explicite în textele constituționale

Observație: Figura se bazează pe o comparație textuală între cartă și dreptul constituțional scris din statele membre ale UE (fără Regatul Unit) pentru a arăta dispozițiile prin care cartă prezintă cea mai mare probabilitate de a spori vizibilitatea drepturilor. S-a considerat că drepturile specifice UE (dispozițiile din cartă marcate cu galben deschis în figura 1) se reflectă în constituțiile naționale dacă s-a putut identifica o dispoziție comparabilă (de exemplu, o prevedere constituțională referitoare la un avocat al poporului).

Sursă: Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene, 2018

Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene: *un instrument tânăr*

- ★ Carta a fost elaborată de o Convenție Europeană. Convenția era alcătuită din 15 reprezentanți ai celor 15 state membre ale UE de la momentul respectiv, 46 de parlamentari (16 deputați în Parlamentul European și 30 de membri ai parlamentelor naționale) și un reprezentant al Comisiei Europene. Convenția a consultat, de asemenea, societatea civilă.
- ★ Parlamentul European, Comisia Europeană și Consiliul UE au proclamat solemn cartă în decembrie 2000.
- ★ Odată cu intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona la 1 decembrie 2009, cartă a devenit obligatorie din punct de vedere juridic. Este un instrument juridic relativ nou, care este utilizat din ce în ce mai mult la nivel național.

Informații suplimentare

- ★ **Carta UE**, disponibilă pe EUR-Lex.
- ★ **Explicații cu privire la Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene**, sub autoritatea prezidiului Convenției Europene.
- ★ **Charterpedia** – un spațiu online al Agenției pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene care reunește informații legate de cartă, inclusiv jurisprudență internă.
- ★ **Aplicația EU Charter** – o aplicație a Agenției pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene care permite accesarea drepturilor din Carta UE oriunde și oricând, precum și accesarea jurisprudenței naționale și a CJUE care face referire la cartă.
- ★ Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (2018), **Aplicarea Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene în elaborarea legislației și a politicilor la nivel național**, Luxemburg, Oficiul pentru Publicații.
- ★ Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (2018), Avizul 4/2018, **Provocări și oportunități pentru punerea în aplicare a Cartei drepturilor fundamentale**.
- ★ **Manuale tematice ale Agenției pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene și ale Consiliului Europei privind dreptul european**: Nediscriminare (2018), Azil (2014), Protecția datelor cu caracter personal (2018), Drepturile copilului (2015) și Accesul la justiție (2016).
- ★ *Raportul anual al Agenției pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene privind drepturile fundamentale* conține un **capitol specific** dedicat utilizării cartei la nivel național.
- ★ Comisia Europeană, **Rapoarte anuale privind aplicarea Cartei drepturilor fundamentale a UE**.

**FRA – AGENȚIA PENTRU DREPTURI FUNDAMENTALE
A UNIUNII EUROPENE**

Telefon: +43 158030-0 – Fax: +43 158030-699

fra.europa.eu

 [facebook.com/fundamentalrights](https://www.facebook.com/fundamentalrights)

 twitter.com/EURightsAgency

 [linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency](https://www.linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency)

Printed by Bietlot in Belgium

© FRA, 2019

Luxemburg: Oficiul pentru Publicații
al Uniunii Europene, 2019

Print ISBN 978-92-9474-173-8 doi:10.2811/499819 TK-04-18-623-RO-C
PDF ISBN 978-92-9474-176-9 doi:10.2811/10133 TK-04-18-623-RO-N

**Oficiul pentru Publicații
al Uniunii Europene**